

۲۱۰۱۱۵-

لک قوم ناشناخته

نویسنده: دای اسفندیاری

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سرشناسه	اسفندیاری، هادی، ۱۳۴۱
عنوان و نام پدیدآور	لک قوم ناشناخته/ نویسنده: هادی اسفندیاری، ویراستار: شهره سلطانی لرگانی
مشخصات نشر	تهران، آرون، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۲۵۴ ص.
شابک	۶-۸۳۴-۲۳۱-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
موضوع	قوم لک
موضوع	Lak (Kurdish People)
شناسه افزوده	سلطانی لرگانی، شهره، ۱۳۷۸، ویراستار
رده‌بندی کتبی	DSR ۷۲
رده‌بندی دیو	۹۵۵ / ۹۸۷
شماره کتابخانه ملی	۶۱۱۷۰۰

لک قوم ناشناخته

نویسنده: هادی اسفندیاری

ویراستار: شهره سلطانی لرگانی

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۹

چاپ صدف: ۱۰۰۰ نسخه

۴۸۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری

نرسیده به خیابان منیری جاوید، پلاک ۱۰۵، واحد ۳ تلفن: ۵۱-۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.Arvanashr.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار	۷
بخش اول	۱۱
فصل اول: جغرافیای طبیعی لات ایران	۱۱
کوه‌های بزرگ ایران	۱۲
دریاچه‌های بزرگ ایران	۱۴
راه‌های قدیم ایران	۱۴
آریایی‌ها ساکنان بومی فلات ایران	۱۶
آب‌وهوا و کوچ اقوام‌ها	۲۳
فصل دوم: ایران پیش از تاریخ	۲۷
شاخه‌های قوم سکا	۳۳
سرمتی یا سرم‌ها	۳۵
فصل سوم: محوطه‌های باستانی	۵۸
آثار مربوط به اقوام ساکن ایران و مرتبط با آن‌ها	۷۰
منابع و مآخذ مرتبط با ماد: فصل دوم و سوم	۸۰
بخش دوم	۸۳
فصل اول: قوم لک	۸۳
تفکیک اقوام کوچ‌نشین از گُرد	۸۷

۱۵۴.....	فصل دوم: لک در دوران اسلامی.....
۲۴۷.....	سخنی چند با خوانندگان.....
۳۴۹.....	منابع و مآخذ.....

www.ketab.ir

پیشگفتار

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد
نه تاریخ از تکاپو ما بماند نه مورخ از جستجو مورخین بسیاری در معرفی اقوام
قلم زده‌اند، ولی سهم یک مورخ تحقیق و پژوهش آن‌ها بسیار اندک بوده است. از این
روی بر آن شدم که در تاریخ قوه یک کنکاش نموده و حاصل آن نوشتار پیش رو است.
به گفته شاعر:

کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من

انگیزه از نگارش این نوشتار معرفی و شناسایی یکی از اقوام کهن و اصیل ایرانی
مشهور به قوم لک است. گرچه مراد از نوشتن این کتاب تاریخ‌فراگیری از همه آثار و
احوال، زبان، فرهنگ و سنن و آیین‌ها و بیان سرگذشت است و طوایف لک نیست؛ زیرا
که چنین تألیفی محتاج مجلدات بزرگ و تشکیل کار گروهی مجرب و پژوهش و
تفحص اساتید اهل فن در رشته‌های گوناگون است. بلکه خواست ما این است که به بیان ریشه
کهن این قوم با نگرش به ریشه‌ها و واژگان و شواهد تاریخی آن است. نیک می‌دانیم اقوام
گوناگون ایرانی ریشه‌های ماندگار تک‌درخت تنومندی هستند. هرگاه دشمنی بخواهد
اقوامی را از هم جدا کند باید ریشه را از هم جدا نموده و بسوزاند. هر شخصی وظیفه
دارد اصالت قومی خود را به نسل پس از خویش انتقال دهد. تا با صیانت از آن به دست
آیندگان به ورطه فراموشی سپرده نشود.

هرکسی کو دور ماند از اصل خویش باز جوید روزگار وصل خویش

مطالعات تاریخی در زمینه قوم لک در ده اخیر جایگاهی رفیع یافته ولی گمان می‌رود در مقایسه با وسعت و گستردگی این موضوع، فعلاً در آغاز راه هستیم، بخش بسیاری از این راه دشوار هم چنان ناپیموده فرا روی محققان و مورخان باقی مانده و از این رو ضرورت برداشتن گام‌های بلند و بنیادی در توصیف، تبیین، تحلیل و ریشه‌یابی تاریخ قوم لک بیش از پیش احساس می‌شود. علی‌رغم ابعاد گسترده‌ی موضوع، در روند بررسی و گردآوری مطالب، مشکلات، کاستی‌ها و تنگناهایی وجود دارد که قطعاً خواسته و ناخواسته بر ارتقای سطح کمی و کیفی پژوهش، اثری منفی بر جای می‌گذارد. کمبود منابع، کتاب، اسناد، نوشتار و تألیفات در این باره اندک است و تناسبی منطبق با ماهیت، اهمیت و ابعاد گسترده‌ی موضوع ندارد. به نظر می‌رسد ابعاد و جوانب موضوع وسیع و ژرفی چون تاریخ و جغرافیای قوم لک آن چنان قابل توجه هست که محققین ریشه و سرانجام گسترش بررسی‌ها و پژوهش‌های تاریخی را تا چندین برابر وضعیت کنونی را نیازمند دهند، خاصه آن که امروزه هویت خواهی قوم لک با اقوام همسایه در چالش است.

برخی از مشکلات و محدودیت‌ها را این قرار است ۱- کمبود و ضعف منابع محلی و غیر محلی. ۲- در دسترس نبودن برخی منابع کهن ۳- کم توجهی منابع ادوار مختلف دوران صفویه، افشاریه، قاجاریه و زندیه و حتی بیش از آن ۴- ضعف تحقیقات اعم از داخلی یا خارجی. لذا با آگاهی به وجود مشکلات و کمبودها نگارنده بر آن شدم در این راه گامی هرچند اندک بردارم. گرچه برای این امر واقفم این نوشتار دارای کمی و کاستی‌هایی است. امید که این بضاعت اندک و گاه کوچک از دیدهی تیزبین و نکته‌سنج فرهیختگان و صاحب‌نظران پنهان نمائد کاستی‌های آن را بشمارند و نگارنده را در تکمیل راستی‌های آن یاری رسانند. نوشتار پیش رو در دو بخش به بررسی برخی از اقوام باستان و آریاییان و شناسایی ریشه‌ای قوم لک پرداخته است.

لک‌ها یکی از قدیمی‌ترین اقوام آریایی سرزمین ایران بودند که در نواحی کوهستانی غرب فلات ایران از دیرباز سکونت گزیده‌اند و در دوران باستان با برپاساختن حکومت بر نواحی سرزمینی خود حکم راندند. لک‌ها در طول تاریخ خود به گونه

شایسته‌ای در برابر حوادث در حفظ و اشاعه میراث گران بهای فرهنگی و زبان خود کوشیده‌اند و در دفاع از مرزهای ایران همواره با رشادت و سلحشوری و از جان گذشتگی نام خود را در سینه تاریخ به ثبت رسانده‌اند. باید اعتراف کنیم که لک‌ها به حفظ زبان و بسیاری از آداب و رسوم، آیین‌ها و عادات ایرانی موفق گردیده و بسیار کمتر از قبایل دیگر دچار تحول و تبدیل شده‌اند. این قوم به انگیزه خوی و خصلت اعتراض‌آمیز خود در برابر ظلم و حِس وطن‌پرستی قوی همواره مورد ستم حکومت‌ها قرار گرفته و در راستا جلوگیری از انسجام و یکپارچگی آنان به واسطه پادشاهان به نقاط مختلف کوچ داده شده‌اند و این روحیه ظلم ستیزی یکی از عوامل مهم پراکندگی آنان در سراسر ایران و دیگر کشورها گردیده است. با نگاهی گذرا به تاریخ به‌خوبی در خواهیم یافت؛ که در دوران باستان و معاصر هر پادشاهی که در هر نقطه دست به کشورگشایی زده مردم لک به‌عنوان مرزداران دلاورهای فتح‌شده پادگان نظامی زده و حافظان مرز ایران بوده‌اند. امید است در این پژوهش‌ها و نوشته‌ها از زوایای تاریک تاریخ این قوم را روشن نماییم و بدین‌وسیله بخشی از دین خود را نسبت به بازگویی تاریخ نیاکان خویش ادعا نموده باشیم.

هادی اسفندیاری آبان ۱۳۹۸